

Prediction of Alienation from University According to Gender, Department Selection, Academic Success and Academic Self-Efficacy

Osman Tayyar Çelik, Pamukkale University, Rectorship, ORCID ID: 0000-0003-3951-7261

Abstract

Alienation has become inevitable in today's modern society. In particular, alienation of university students causes this phenomenon to spread to different structures and relationships. This study aims to find out the extent to which gender, department selection, academic success and academic self-efficacy predict alienation of university students. The population of the study consists of the students studying in the faculties of Pamukkale University in 2018-2019 academic year. The participants are 746 students who were determined randomly from this population and participated in the study voluntarily. Descriptive statistics and multiple linear regression analysis were used for data analysis. The analyses depicted that gender, department selection, academic self-efficacy and academic success together predicted students' alienation in the dimensions of powerlessness, normlessness, isolation and senselessness. It was also revealed that gender and academic self-efficacy contributed significantly to the model in all sub-dimensions; department selection in powerlessness and senselessness dimension; and the academic performance had a significant contribution to the models in terms of normlessness, isolation and senselessness. In the light of these results, recommendations for policies and practices were presented.

Keywords: Alienation, Alienation from University, Academic Self-Efficacy, Academic Success, Gender, Department Selection

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 21, No 2, 2020
pp. 813-826
DOI: 10.17679/inuefd.661389

Article type:
Research article

Received : 19.12.2019
Accepted : 30.05.2020

Suggested Citation

Çelik, O.T. (2020). Prediction of alienation from university according to gender, department selection, academic success and academic self-efficacy. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 21(2), 813-816. DOI: 10.17679/inuefd.661389

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Today, rapid developments in information and technology have led to changes in the social, economic and cultural structures of the developed and developing countries. The notion of "individual" has been redefined within the structures produced by modern society. As technology develops in the information society, access to information has accelerated, and while human power has gained power over nature, man has been enslaved by what he has produced. The individual as the subject has turned away from himself and turned into a person who strives for his own unhappiness for the sake of the happiness of others and is adversely affected by the social and cultural environment. This situation led to the emergence of alienation as a historical and social phenomenon (Yılmaz & Sarpkaya, 2009). Alienation has become a widely used concept today. One of the reasons for this is the fact that the individual is experiencing this phenomenon towards himself and many social institutions in modern society. Alienation from family, parents, spouse, organization and profession are some of them. One of the most affected areas by alienation is education. Schooling was a privilege when societies needed relatively few people and there was no difficulty in keeping children at school. Today, economics, politics, mass consumption and mass culture in societies are demanding more and more people to be educated at higher levels and therefore the phenomenon of alienation in education becomes more prominent (Sidorkin, 2004). Alienation is more prominent especially in the second grade of secondary education and higher education (Doğan, 2004). In this context, the factors that affect alienation from schools are underlined at universities which are the key to social, cultural and economic transformation.

Purpose

Alienation has become an inevitable fact in today's modern society. In particular, the alienation of students at the university causes this phenomenon to spread to different structures and relationships. As a matter of fact, the research conducted by Ray and Sutton (1972) confirmed that students alienated from university tend to be alienated from society as a whole. Although alienation is inevitable for university students, it is possible to minimize it with various measures and policies. In this sense, focusing on individual and organizational factors affecting alienation will also guide the policies and practices to be developed. In this study, it was aimed to determine to what extent gender, department selection, academic success and academic self-efficacy predict alienation for university students.

Method

This study, which deals with the prediction of alienation levels of university students in terms of various variables, is designed in a correlational research model. Correlational research is performed to be able to explain human behaviours or predict the consequences of these behaviours. In such studies, the relationship between two or more variables is tried to be determined without manipulation (Freankel, Wallen & Huy, 2012). The population of the research consisted of the students studying in the faculties of Pamukkale University in 2018-2019 academic year. Sampling method was not used in the research. The sample of the study consisted of 746 students who were randomly selected from the universe and participated in the study voluntarily.

Findings

In the analysis, firstly, it was investigated whether the powerlessness dimension of alienation was predicted by gender, department selection, academic success and academic self-efficacy. Gender and department selection were added to the model as dummy variables. As a result of the analyses, it was found that the model for predicting powerlessness was significant $F(4, 741) = 51.098, p < .05$, and the model could explain about 22% ($R^2 = .216$) of the variance in the students' perception of powerlessness.

When the model predicting the dimension of normlessness was examined, it was found that the model was significant $F(4, 741) = 16.157, p < .05$, and approximately 8% ($R^2 = .08$) of the variance in students' perception of normlessness could be explained by the model. While the contribution of gender ($\beta = .120$), academic performance ($\beta = -.124$) and academic self-efficacy ($\beta = -.168$) to the model was significant, the contribution of academic success to the model was not significant ($\beta = .068$).

When the model that predicted the isolation dimension was examined, it was seen that the model was significant $F(4, 741) = 4.92, p < .05$, and approximately 3% ($R^2 = .026$) of the variance in students' isolation

levels could be explained by the model. While the contribution of academic performance ($\beta = -.127$) and gender ($\beta = .87$) was significant in the model; department selection ($\beta = .011$) and academic self-efficacy ($\beta = -.063$) didn't contribute significantly to the model.

When the results of predicting senselessness were examined, it was seen that the model was significant $F(4, 741) = 16.688, p < .05$, and approximately 8% ($R^2 = .083$) of the variance in students' senselessness levels could be explained by the model. All predictor variables; gender ($\beta = .11$), department selection ($\beta = .114$), academic success ($\beta = -.152$) and academic self-efficacy ($\beta = -.121$) contributed significantly to the model.

Conclusion

As a result, it was determined that gender, department selection, academic success and academic self-efficacy perception had significant effects on different dimensions of alienation. In the light of these results, the following recommendations have been developed:

- Gender is an important factor affecting the alienation levels of university students. In this context, it can be said that in-depth qualitative research is needed considering why specifically male students become more alienated.
- While guiding university candidates in terms of their future professions, focus should be on the interests and abilities of the students, not on the income and status of the professions. In addition, it is always possible for students to select the wrong department. In this sense, lateral transitions between the departments, minor or double major program opportunities can be increased.
- The course evaluations in the university are aimed at measuring the knowledge of the students rather than measuring their skills, and this only indicates the level of achievement compared to others. In this context, skills and competence-oriented assessment systems can be applied in universities.
- Nowadays, since each field is interrelated with one another, creating opportunities that can contribute to the development of university students in different fields (foreign language, sports, culture, etc.) can enhance students' self-efficacy perceptions.

Üniversiteye Yabancılaşmanın Cinsiyet, Bölüm Seçme Kararı, Akademik Performans ve Akademik Öz-yeterlik Açısından Yordanması

Osman Tayyar Çelik, Pamukkale Üniversitesi, Rektörlük, ORCID ID: 0000-0003-3951-7261

Öz

Yabancılaşma günümüz modern toplumunda kaçınılmaz bir hal almıştır. Özellikle üniversitede öğrenci yabancılaşması bu olgunun farklı yapı ve ilişkilere yayılmasına da sebep olmaktadır. Bu çalışmada, üniversite öğrencileri için cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik başarı ve akademik öz-yeterliğin yabancılaşmayı ne düzeyde yordadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesine bağlı fakültelerde öğrenim gören öğrenciler, katılımcılarını ise bu evrenden seçkisiz olarak belirlenen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 746 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri analizi olarak betimsel istatistiklerden ve çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analizler sonucunda modellere birlikte dahil edilen cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik öz-yeterlik ve akademik performansın öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık boyutlarında yabancılaşmalarını anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Cinsiyet ve akademik öz-yeterliğin tüm alt boyutlarda, bölüm seçme kararının güçsüzlük ve anlamsızlık boyutunda, akademik performansın ise kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık boyutlarında modellere katkısının anlamlı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında politika ve uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılaşma, Üniversiteye Yabancılaşma, Akademik Öz-yeterlik, Akademik Performans, Cinsiyet, Bölüm Seçme Kararı

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 21, Sayı 2, 2020
ss. 813-826
DOI: 10.17679/inuefd.661389

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi : 19.12.2019
Kabul Tarihi : 30.05.2020

Önerilen Atıf

Çelik, O.T. (2020). Üniversiteye yabancılaşmanın cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik performans ve akademik öz-yeterlik açısından yordanması. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 813-826. DOI: 10.17679/inuefd.661389

GİRİŞ

Günümüzde bilgi ve teknolojide hızlı ilerlemeler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin toplumsal, ekonomik ve kültürel yapılarında değişimlere sebep olmuş, birey modern toplumun ürettiği yapılar içerisinde yeniden tanımlanmıştır. Bilgi toplumunda teknoloji geliştikçe bilgiye erişim hızlanmış, doğa karşısında insanın gücü artarken, insan kendi ürününün tutsağı haline gelmiştir. Özne konumundaki birey kendinden uzaklaşarak başkalarının mutluluğu adına kendi mutsuzluğuna çalışan, sosyal ve kültürel çevreden olumsuz etkilenen insana dönüşmüştür. Bu durum tarihsel ve toplumsal bir olgu olarak yabancılaşmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yılmaz ve Sarpkaya, 2009). Yabancılaşma günümüzde yaygın şekilde kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Bunun sebeplerinden biri de modern toplumda bireyin kendisine ve birçok toplumsal kuruma yönelik bu olguyu yaşıyor olmasıdır. Aileye, ebeveyne, eşe, örgüte ve mesleğe yabancılaşma bunlardan bazılarıdır. Yabancılaşmanın en çok etkilediği alanlardan birisi de eğitimidir. Günümüzde toplumlarda ekonomi, politika, kitle tüketimi ve kitle kültürü gittikçe daha fazla insanın daha yüksek seviyelerde eğitilmesini talep etmekte ve bu nedenle eğitim yabancılaşması olgusu daha belirgin hale gelmektedir (Sidorkin, 2004). Özellikle ortaöğretimin ikinci kademesi ve yükseköğretimde yabancılaşma daha belirgindir (Doğan, 2004). Bu kapsamda araştırmada toplumsal, kültürel ve ekonomik dönüşümün anahtarı olan üniversitelerde, okula yabancılaşmayı etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur.

Üniversite bilimsel araştırma görevlerini üstlenmiş; bireylerin ilgi alanlarında derinlemesine bilgi edindiği, sosyalleştiği, mesleki tercihleri doğrultusunda gelişmelerini sağladığı önemli bir eğitim kademesidir. Bu kapsamda üniversiteler, bir yandan bilim insanı yetiştirerek ve bilim üreterek toplumsal hayata katkı sağlarken iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü de yetiştirirler. Bununla birlikte son yıllarda üniversiteden eğitimini tamamlamadan ayrılan öğrenci sayısında büyük bir artış yaşanmaktadır. Milli Eğitim Bakanı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisinde yükseköğretimden kayıt sildirme ile ilgili soru önergesine verdiği yazılı cevapta, 2013-2014 yılları arasında kayıt donduran veya sildiren öğrencilerin 135.137 olduğu, 2017-2018 yılları arasında ise bu rakamın 408.948'e ulaştığı belirtilmiştir (MEB, 2018). Bu durum aynı zamanda eğitime, insana yapılan yatırımların da israfı anlamına gelmektedir. Neoliberal politikaların etkisiyle lisans öğreniminin bile yeterli görülmediği, diplomanın iş için en önemli şart olduğu günümüzde üniversitelerdeki okul terkleri toplumsal ve ekonomik sorunların büyümesine de sebep olacaktır. Alan yazınında yabancılaşma, okul terkiyle ilişkili bir değişken olarak görülmektedir (Brown, Higgins & Paulsen, 2003; Hascher & Adjar, 2018; Şimşek ve Katıtaş, 2014).

Özellikle 1960'lı yıllarda Seeman'ın (1959) yabancılaşma'yı kavramsallaştırmasıyla birlikte bu dönemde sosyal bilimlerde özde ise okul örgütlerine en sık ele alınan konulardan biri olmuştur. Ancak 1980'lerden sonra teknolojik gelişmeler ve ekonomik refahın artmasıyla birlikte yabancılaşma konusuna ilgi azalmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise her alanda yaşanan ilerlemeye rağmen modern toplumda yabancılaşma bir kriz olarak belirgin hale gelmiş, konuya olan ilgi artmıştır. Giroux'a (2014) göre özellikle eğitim alanındaki neoliberal politikalar, birey ile üniversite arasındaki ilişkileri yeniden düzenlemiştir. Rekabetin arttığı kapitalist sistemde birey için üniversite diploma edinilecek yere dönüşürken, üniversiteler için öğrenciler ise müşteriye dönüşmüştür.

Okula yabancılaşma sapkın, yıkıcı davranışlar, öğrenmeye katılmama, yalıtılmışlık gibi sorunlu öğrenme ve sosyal davranışların temel nedenlerinden biri olabilir (Hascher ve Hadjar, 2018). Üniversite öğrencilerinin yabancılaşmalarını etkileyen faktörleri makro ve mikro düzeyde ikiye ayırmak mümkündür. Makro düzeyde toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasi ve küresel değişimler ifade edilebilir. Bireysel ve örgütsel faktörler ise mikro düzeyde değerlendirilebilir. Bu araştırmada bireysel faktörler olarak cinsiyet, bölüm tercihi, öğrenci başarısı ve akademik öz-yeterlik üniversitede öğrenci yabancılaşmasını etkileyebilecek değişkenler olarak ele alınmıştır.

Üniversiteye (Okula) Yabancılaşma

Yabancılaşma kökeni itibarıyla teolojik bir kavram olup ayrılma ve bütünleşmeyi içermektedir. Bireyin kendi bedeninden ayrılarak daha üst bir varlıkla bütünleşmesi anlamında kullanılmıştır. Teolojik bir kavram olarak kullanılan yabancılaşma Hegel ile felsefe alanına taşınmıştır (Özbudun, Markus ve Demirer (2008). Hegel ontolojik açıdan yabancılaşmayı ele alırken bu gelenekten esinlenen Marx yabancılaşma kavramını sosyolojik bir kavram olarak emeğin yabancılaşması olarak ele almıştır. Bireyin kişisel potansiyelinin bir yansıması olan emek, sosyal ve ekonomik koşullar nedeniyle geçim yolu haline gelir. Bunun sonucunda birey, emeğini yabancı ve köleleştirilmiş bir şey olarak deneyimlemeye başlar ve kültürel nesnelere değer içerdiğini algılamakta, insan ilişkileri kurmakta yetersiz kalır (Osin, 2017). Marx'la yabancılaşma yaygın bir şekilde ilişkilendirilmiş olmasına rağmen sosyal bilimciler yabancılaşmanın belirli yapı ve alanlarındaki görünümüne odaklanılmışlardır. Simmel'in metropol hayatının kendine özgü acı çekme, kişisel bozulma ve sosyal sıkıntı

temaları, Weber'in aşırı nesneliliği olan demir kafesi, Berger'in tahakküm aracı olarak sosyo-kültürel yapıları ve Durkheim'in anomisi bunlardan bazılarıdır (Tekin, 2014; Yuill, 2011)

Yabancılaşma, incelenen disipline bağlı olarak farklı öneme sahip karmaşık bir yapıdır. Farklı bakış açıları ile ele alınması sebebiyle ortak bir tanımının olduğunu söylemek zordur. Ancak tanımlarda öne çıkan vurgu bireyin kendinden, içinde bulunduğu toplumdaki veya bir durumdan kopuşu ifade etmesidir. Özellikle Seeman'ın (1959, 1983) sosyal ve psikolojik yaklaşım çerçevesinde yabancılaşmayı altı boyutlu bir yapı olarak operasyonel hale getirmesi ampirik araştırmaların artmasını sağlamıştır. Bu boyutlar: güçsüzlük, anlamsızlık, normsuzluk, sosyal izolasyon, kültürel uzaklaşma ve kendi kendine yabancılaşmadır. Yabancılaşmanın bu kavramsallaştırılması, öğrenci deneyiminin hem nicel hem de nitel araştırmalarında yaygın olarak kullanılmıştır (Case, 2007). Eğitim örgütlerinde yabancılaşma olgusu, Seeman'ın (1959) modelindeki farklı boyutlar kullanılarak ele alınmıştır. Örneğin eğitim örgütlerinde Dean (1961) güçsüzlük, normsuzluk ve sosyal izolasyon; Burbach (1972) güçsüzlük, anlamsızlık ve sosyal izolasyon; Mau (1992), Newmann (1981) ve Çağlar (2013) güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık ve sosyal uzaklaşma (soyutlanmışlık) boyutları açısından yabancılaşmayı ele almışlardır. Bu araştırmada öğrenci yabancılaşması güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık ve sosyal uzaklaşma boyutlarıyla kavramsallaştırılmıştır.

Güçsüzlük

Güçsüzlük, bir öğrenci bir hedefe değer verdiğinde ancak bu hedefi gerçekleştirme beklentilerinin düşük olduğu durumda ortaya çıkar (Mau, 1992). Güçsüzlük duygusu çeken birey, şans ve başkaları tarafından manipülasyon gibi dış güçlerin başkalarının geleceğini belirlediğine inanmaktadır. Öğrencinin güçsüzlük duygusu, okuldaki kendi işleri üzerinde kişisel kontrolden yoksun olduğu, öğretmenler ve idareciler tarafından manipüle edildiği, öğrencinin mevcut sistemi etkilemek için yapabileceği çok az şey olduğu inancından kaynaklanmaktadır (Hoy, 1972).

Kuralsızlık

Kuralsızlık, sosyal olarak onaylanmayan davranışların belirli sonuçlara ulaşmak için gerekli olduğuna yönelik yüksek bir beklenti olarak tanımlanmaktadır (Hoy, 1972). Kendini normsuz hisseden bireyler, toplumsal olarak onaylanmayan davranışlara başvurma eğilimindedir ve toplumsal değerler birey için önemini kaybetmiştir. Kuralsızlık duygusu yaşayan öğrenciler amaçlarına ulaşmak için onaylanmasa da her yolu bir araç olarak görebilirler.

Soyutlanmışlık

Üyesi bulunulan toplumun belirlenmiş normlarına ve amaçlarına yeterli olmayan biçimde katılma ya da bunlara yabancılaşmadır (Tezcan, 1985). Kendini yabancı hisseden bir öğrenci, genellikle bir okulun hedeflerini ve değerlerini kabul etmez ve okulu ve neyi temsil ettiğini reddetme eğilimindedir (Mau, 1992). Bu öğrenciler kendi başlarına olmayı tercih ederler.

Anlamsızlık

Bireyin kendi etkinliğine anlam verememesidir (Tezcan, 1985). Anlamsızlık duygusu yaşayan bir öğrenci eğitimin gelecekte kendisine yardım edeceğinden ve neye inanması gerektiğinden emin değildir (Hoy, 1972). Mau (1992), öğrencilerin okul yaşamıyla mevcut beklentileri ve işin gelecekteki gereksinimleri arasında sınırlı bağlantı kurduğunda anlamsızlık yaşayacaklarını ifade etmiştir.

Son yıllarda, yabancılaşmayı eğitim bağlamında bütüncü bir sorun olarak anlamaya yönelik teorik ilgi yeniden artmaya başlamıştır. Sidorkin (2004), yabancılaşmanın eğitimin kaçınılmaz bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Bu bakış açısına göre eğitim kurumlarının bireylerin amaçları yerine, örgütsel amaçları, toplumun ve diğer kurumsal yapıların ihtiyaçlarını önceliğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla birey de zamanla amaçlarından uzaklaşarak kendisi için konulan hedeflerin, belirlenen rollere göre hareket etmeye başlar. Sidorkin'e (2004) göre eğitimde yabancılaşma, bireylerin kendilerini bilgiden, öğrenmekten, öğrenmeyle ilgili herhangi bir süreçten uzaklaştırarak bu süreçlerin bireyler için anlamsız hale gelmesi, öğrenme sürecine ilginin azalması olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, eğitim ortamlarındaki yabancılaşmanın çok boyutlu bir yapıyı temsil ettiği ve genellikle okulla ilgili üç alanda kendini gösterdiği konusunda bir fikir birliği vardır (Hascher & Hadjar, 2018; Morinaj vd., 2017; Morinaj ve Hascher, 2019). Bunlar öğrenmeden, öğretmenden ve sınıf arkadaşlarından yabancılaşmadır. Her bir boyut kendi içerisinde bilişsel ve duyuşsal bileşeni içermektedir. Bilişsel bileşen, öğrencilerin öğrenme, sınıf arkadaşları ve öğretmenlerle ilgili algılarını, varsayımlarını ve inançlarını ifade ederken, duyuşsal bileşen öğrencilerin bu üç eğitim alanına ilişkin duyguları ile ilgilidir (Marcin, Morinaj & Hascher, 2019).

Yabancılaşmayla ilgili eğitim örgütlerinde yapılan araştırmalarda öğretmenlere duyulan güvenin okula yabancılaşmayı doğrudan ve negatif yönde etkilediği (Atik, 2016), üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin genel memnuniyetleri üzerinde etkisinin olduğu (Kaçire, 2016), okuldan yabancılaşma ile algılanan okul bürokratikleşmesi arasında negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu (Anderson, 1973), öğretim elemanları tarafından sergilenen istenmeyen davranışların öğrencilerin yabancılaşmasına yol açtığı (Boz, 2019), eğitim fakültesi öğrencilerinin anlamsızlık ve kuralsızlık alt boyutlarında fakültelerin

yabancılaşmalarının, öğretmenlik mesleğine yönelik öğrenci tutumlarını anlamlı derecede yordadığı (Erimez ve Gizir, 2013) belirlenmiştir.

Yabancılaşma, Cinsiyet, Bölüm Tercih, Akademik Başarı ve Akademik Öz-yeterlik İlişkisi

Mevcut araştırmalar incelendiğinde (Brown vd., 2003; Çağlar, 2013; Çelik ve Babaoğlu, 2017; Polat, Dikmen ve Asul, 2015; Şimşek ve Akdemir) erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla yabancılaşma duygusu yaşadığı belirlenirken bazı araştırmalarda (Atnafu, 2012; Boz, 2019) ise kız öğrencilerin daha fazla yabancılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Brown vd. (2003) bu çelişkili bulguların göz önüne alınarak daha fazla araştırma yapılması gerektiğini, böylece cinsiyet farklılığına dayalı olarak öğrencilerin yabancılaşma duygularını azaltmaya yardımcı olacak programlar ve politikaların geliştirilebileceğini ifade etmiştir. Bu araştırmada cinsiyet yabancılaşmayı yordayan bir değişken olarak ele alınmıştır.

Öğrencilerin yabancılaşma duygularını etkileyebilecek önemli bir değişken de bölüm seçme kararıdır. Popüler kültürün etkisiyle gençler ilgi ve yeteneklerinden ziyade en çok para kazandıran, en prestijli mesleklere yönelmektedir. Dolayısıyla tercihlerin kişisel ilgi ve yeteneklere göre yapılmaması okul terkine, hayat boyu süren mutsuz bir yaşama, iş verimsizliğine, kaynak israfına neden olabilmektedir (Boyacı, Karacabey ve Bozkuş, 2016). Şimşek ve Akdemir (2012) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada, bölümlerini çevrenin etkisiyle seçen öğrencilerin kendi isteğiyle seçenlere göre daha fazla yabancılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Marcuse'a (1997) göre yabancılaşma, bireylerin kendilerini onlara dayatılan varoluş ile özdeşleştirmeleri ve onda kendi gelişim ve doyumlarını bulmalarını bulmalarıdır. Modern toplumda başarı ve rekabet başat bir değer haline gelmiştir. Bu alanlarda meydana gelen olumsuz deneyimler bireylerin yabancılaşmasına yol açabilir. Nitekim Kaya ve Tümkaya (2017) tarafından sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan araştırmada akademik başarının yabancılaşmayı yordadığı belirlenmiştir. Ancak Ataş'ın (2012) yapmış olduğu araştırmada akademik başarı ile yabancılaşma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Akademik başarı rekabet için bir amaç haline geldiğinde ve öğrenciler başarısızlığı deneyimlediklerinde yabancılaşmaları olasıdır. Bu bağlamda araştırmada akademik başarı yabancılaşmayı yordayan bir değişken olarak ele alınmıştır.

Öz-yeterlik, birinin yeteneğine olan güven ve işleri başarıyla gerçekleştirebileceğine dair inanç veya beklentileri ile ilgilidir (Bandura, 1986). Öz-yeterliliği yüksek olan bireyler, görevlerine yönelik yüksek çabalarda bulunma, davranışları başlatma ve engellerle karşı karşıya kalma eğilimindedir. Öz-yeterliliğin üç temel kaynağı vardır. Bunlar; olumlu/olumsuz deneyimler, bireye yönelik telkinler ve fiziksel duygusal durum. Öz-yeterlik belirli bir alanla sınırlı olmayıp birçok alana uyarlanabilen bir kavramdır. Akademik öz-yeterlik bu alanlardan biridir. Öz-yeterlik istenen sonuçların elde edilmesine önemli bir motivasyon kaynağıdır. Dolayısıyla akademik öz-yeterliği düşük bireylerin daha çok yabancılaşma yaşayacağı söylenebilir.

Amaç

Yabancılaşma günümüz modern toplumunda kaçınılmaz bir hal almıştır. Özellikle üniversitede öğrenci yabancılaşması bu olgunun farklı yapı ve ilişkilere yayılmasına da sebep olmaktadır. Nitekim Ray ve Sutton (1972) tarafından yapılan araştırma üniversiteden yabancılaşmış öğrencilerin bir bütün olarak toplumdaki yabancılaşma eğiliminde olduklarını doğrulamıştır. Üniversite öğrencileri için yabancılaşma kaçınılmaz olsa da çeşitli önlem ve politikalarla en aza indirmek mümkündür. Bu kapsamda yabancılaşmayı etkileyen bireysel ve örgütsel faktörlere odaklanmak geliştirilecek politika ve uygulamalara da yön verecektir. Bu düşünceden hareketle araştırmada; üniversite öğrencileri için cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik başarı ve akademik öz-yeterliliğin yabancılaşmayı ne düzeyde yordadığını belirlemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından yordanmasını ele alan bu çalışma ilişkisel araştırma modelinde desenlenmiştir. Korelasyonel araştırmalar insan davranışlarını açıklamaya yardımcı olmak veya sonuçlarını tahmin etmek için gerçekleştirilir. Bu tür araştırmalarda iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki manipülasyon yapılmadan belirlenmeye çalışılır (Freankel, Wallen & Huy, 2012).

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesine bağlı fakültelerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oransız eleman örnekleme yöntemiyle seçkisiz olarak belirlenen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 746 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Bilgiler

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kız	341	45.72
	Erkek	405	54.28
Fakülte	Diş Hekimliği Fakültesi	51	6.84
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	76	10.19
	Spor Bilimleri Fakültesi	91	12.20
	Mühendislik Fakültesi	92	12.33
	Fen Edebiyat Fakültesi	132	17.69
	Eğitim Fakültesi	100	13.40
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	92	12.33
	İlahiyat Fakültesi	36	4.83
	Teknoloji Fakültesi	42	5.63
	İletişim Fakültesi	34	4.56
Sınıf	1. sınıf	135	18.09
	2. sınıf	252	33.78
	3. sınıf	205	27.47
	4. sınıf	154	20.64
Toplam		746	100

Araştırma katılımcılarının %45.72'sini (341) kız, %54.28'ini (405) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların %6.84'ü (51) diş hekimliği, %10.19'u (76) sağlık bilimleri, %12.20'si (91) spor bilimleri, %12.33'ü (92) mühendislik, %17.69'u (132) fen edebiyat, %13.40'ı (100) eğitim, %12.33'ü (92) iktisadi ve idari bilimler, %4.83'ü (36) ilahiyat, %5.63'ü (42) teknoloji ve %4.56'sı (34) iletişim fakültesinde öğrenim görmektedir. Son olarak katılımcıların %18.09'u (135) birinci sınıf, %33.78'i (252) ikinci sınıf, %27.47'si üçüncü sınıf, %20.64'ü dördüncü sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Çağlar (2012) tarafından geliştirilen Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği ve Jerusalem ve Schwarzer (1981) tarafından geliştirilen Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Akademik Öz-yeterlik ölçeği kullanılmıştır.

Öğrenci yabancılaşma ölçeği

Öğrencilerin üniversiteye yabancılaşma düzeylerini belirlemek amacıyla Çağlar (2012) tarafından geliştirilen Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği kullanılmıştır. Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği; güçsüzlük 6 madde, kuralsızlık 4 madde, soyutlanmışlık 5 madde ve anlamsızlık boyutunda 5 madde olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısı; birinci boyut için .79, ikinci boyut için .75, üçüncü boyut için .76, dördüncü boyut için .76, ölçeğin geneli için .86'dır. Bu araştırma için ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı güçsüzlük boyutu için .70, kuralsızlık boyutu için .72, soyutlanmışlık boyutu için .75 anlamsızlık boyutu için .74 ve ölçeğin geneli için .82 olarak hesaplanmıştır. Ölçekteki 20 maddenin 13 maddesi yabancılaşmanın yaşandığına ilişkin, 7 maddesi ise yaşanmadığına ilişkin ifadeler içermektedir. Maddelerin yanıtlama biçimi "(1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum" şeklinde beş dereceli bir yapıda düzenlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Puan aralıkları madde düzeyinde; (1.00-1.79) oldukça düşük, (1.80-2.59) düşük, (2.60-3.40) orta düzeyde, (3.41-4.21) yüksek düzeyde (4.22- 5.00) oldukça yüksek düzeyde yabancılaşmanın yaşandığını ifade etmektedir. Ölçek toplamı için; (20-35) oldukça düşük, (36-51) düşük, (52-67) orta düzeyde, (68-83) yüksek düzeyde (84-100) oldukça yüksek düzeyde yabancılaşmanın yaşandığını ifade etmektedir.

Akademik öz-yeterlik ölçeği

Üniversite öğrencilerinin akademik öz-yeterlik algılarını belirlemek amacıyla Jerusalem ve Schwarzer (1981) tarafından geliştirilen Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Akademik Öz-yeterlik ölçeği kullanılmıştır. Ölçek tek boyuttan ve yedi maddeden oluşmaktadır. 4'lü likert tipi ölçekte yanıtlama biçimi "(1) Bana hiç uymuyor, (2) Bana uymuyor, (3) Bana uyuyor, (4) Bana tamamen uyuyor" şeklinde olup, ölçeğin son maddesi ters puanlanmaktadır. Yılmaz, Gürçay ve Ekici (2017) tarafından ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .79 olarak hesaplanırken bu araştırmada .76 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten minimum 7 maksimum 28 puan alınabilmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada betimsel istatistiklerden, yordayıcı değişkenlerle yordanan değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda yabancılaşma ve güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık alt boyutlarının yordanmasına ilişkin beş ayrı çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Akademik öz-yeterlik, akademik performans (GANO), cinsiyet ve bölüm seçme kararı yordayıcı değişkenler olarak modellere dahil edilmiştir. Cinsiyet ve bölüm seçme kararı (kendi isteğimle, çevrenin etkisiyle) kategorik değişkenler olduğu için kukla (dummy) değişken olarak tanımlanmış ve analize dahil edilmiştir. Öğrencilerin akademik performanslarının göstergesi olarak genel akademik not ortalamaları dikkate alınmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmadan önce tek değişkenli ve çok değişkenli normallik varsayımları incelenmiştir. Tek değişkenli normallik kapsamında çarpıklık (.41-.75) ve basıklık (.53-.86) değerlerinin sınır değerler arasında olduğu belirlenmiştir. Shiel ve Cartwright (2015)'e göre +2 ile -2 arasındaki çarpıklık ve basıklık değerleri normal dağılım için yeterli kabul edilmektedir. Mahalanobis uzaklıkları hesaplanmış 25'in altında olduğu görülmüştür. Dolayısıyla çok değişkenli normalliğin de sağlandığı (Field, 2009) söylenebilir. Son olarak çoklu bağlantı problemine karşı Tolerance ve VIF değerleri incelenmiş, Tolerance değerinin 0,1 den yüksek olduğu VIF değerlerinin ise 10'un altında olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla bu değerlerin alan yazında kabul gören (Field, 2009) sınırlar içerisinde olduğu, değişkenler arasında çoklu bağlantının olmadığı söylenebilir.

BULGULAR

Araştırma Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda betimsel istatistik ve çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2
Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	\bar{x}	Ss	1	2	3	4	5	6
1. Güçsüzlük	746	2.50	.75	-					
2. Kuralsızlık	746	2.83	.85	.35**	-				
3. Soyutlanmışlık	746	2.69	.84	.23**	.12**	-			
4. Anlamsızlık	746	3.07	.96	.42**	.54**	.23**	-		
5. Akademik Öz-yeterlik	746	2.90	.54	-.38**	-.21**	-.03	-.18**	-	
6. Akademik Performans (GANO)	746	2.26	.63	-.15**	-.19**	-.11**	-.21**	.29**	-

** $p < .01$, GANO: Genel akademik not ortalaması

Tablo 2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin düşük düzeyde güçsüzlük ($\bar{x} = 2.50$), orta düzeyde ise kuralsızlık ($\bar{x} = 2.83$), soyutlanmışlık ($\bar{x} = 2.69$) ve anlamsızlık ($\bar{x} = 3.07$) yaşadığı görülmektedir. Ortalamalar değerlendirildiğinde üniversite öğrencilerinin en yüksek anlamsızlık boyutunda en düşük ise güçsüzlük boyutunda yabancılaşma yaşadıkları söylenebilir. Öğrencilerin akademik öz-yeterlik algıları ($\bar{x} = 2.90$) orta düzeydeyken akademik performansları ($\bar{x} = 2.26$) düşük düzeydedir. Değişkenler arası ilişkiler incelendiğinde üniversite öğrencilerinin akademik öz-yeterlikleri ile yabancılaşmanın güçsüzlük alt boyutu arasında ($r = -.38$) negatif yönlü orta düzeyde, kuralsızlık ($r = -.21$), soyutlanmışlık ($r = -.03$) ve anlamsızlık ($r = -.18$) boyutları ile negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca akademik öz-yeterlikle akademik performans arasında ($r = .29$) pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Son olarak akademik performans ile yabancılaşmanın tüm alt boyutları arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma ve alt boyutları olan güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık düzeylerinin yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3
Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişken(ler)	B	SH	β	p	F	Model (p)	R ²
Güçsüzlük	(Sabit)	3.113	.195					
	Cinsiyet	.341	.049	.228	.000	51.098	.000	.216

	Bölüm Seçme Kararı	.284	.060	.159	.000		
	Akademik Performans (GNO)	-.015	.041	-.013	.715		
	Akademik Öz-yeterlik	-.497	.048	-.359	.000		
	(Sabit)	3.499	.240				
	Cinsiyet	.205	.061	.120	.001		
Kuralsızlık	Bölüm Seçme Kararı	.138	.074	.068	.062	16.157	.000
	Akademik Performans (GNO)	-.168	.050	-.124	.001		
	Akademik Öz-yeterlik	-.265	.059	-.168	.000		
	(Sabit)	2.775	.242				
	Cinsiyet	-.145	.061	.087	.018		
Soyutlanmışlık	Bölüm Seçme Kararı	.023	.074	.011	.762	4.92	.001
	Akademik Performans (GNO)	.168	.051	-.127	.001		
	Akademik Öz-yeterlik	-.096	.060	-.063	.108		
	(Sabit)	3.575	.270				
	Cinsiyet	.214	.068	.111	.002		
Anlamsızlık	Bölüm Seçme Kararı	.260	.083	.114	.002	16.688	.000
	Akademik Performans (GNO)	-.231	.057	-.152	.000		
	Akademik Öz-yeterlik	-.214	.067	-.121	.001		

Analizlerde ilk olarak yabancılaşmanın güçsüzlük boyutunun cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik performans ve akademik öz-yeterlik tarafından yordanması incelenmiştir. Cinsiyet ve bölüm seçme kararı kukla (dummy) değişken olarak modele eklenmiştir. Analizler sonucunda güçsüzlüğün yordanmasına ilişkin modelin anlamlı olduğu $F(4, 741) = 51.098, p < .05$, modelin öğrencilerin güçsüzlük algısındaki varyansın yaklaşık % 22'sini ($R^2=.216$) açıklayabildiği belirlenmiştir. Ancak akademik öz-yeterlik ($\beta = -.359$), cinsiyet ($\beta=.228$) ve bölüm seçme kararının ($\beta= .159$) modele katkısı anlamlıyken akademik performansın ($\beta=-.013$) modele katkısının anlamlı olmadığı görülmüştür. Ayrıca kukla (dummy) değişkenlerdeki referans değerler dikkate alındığında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden, bölümünü çevrenin etkisiyle seçenlerin kendi isteğiyle seçenlerden daha yüksek düzeyde güçsüzlük yaşadığı söylenebilir. Kuralsızlık boyutunun yordandığı model incelendiğinde modelin anlamlı olduğu $F(4, 741) = 16.157, p < .05$, öğrencilerin kuralsızlık algısındaki varyansın yaklaşık % 8'inin ($R^2=.08$) modelle açıklanabildiği görülmüştür. Cinsiyet ($\beta= .120$), akademik performans ($\beta= -.124$) ve akademik öz-yeterliğin ($\beta= -.168$) modele katkısı anlamlıyken, akademik performansın ($\beta= .068$) modele katkısı anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca kukla (dummy) değişkenlerdeki referans değerler dikkate alındığında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek düzeyde kuralsızlık yaşadıkları söylenebilir. Soyutlanmışlık boyutunun yordandığı model incelendiğinde modelin anlamlı olduğu $F(4, 741) = 4.92, p < .05$, öğrencilerin soyutlanmışlık düzeylerindeki varyansın yaklaşık %3'ünün ($R^2=.026$) modelle açıklanabildiği görülmüştür. Modelde akademik performans ($\beta= -.127$) ve cinsiyetin ($\beta= .87$) katkısı anlamlıyken bölüm seçme kararı ($\beta= .011$) ve akademik öz-yeterliğin ($\beta= -.063$) modele katkısı anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca kukla (dummy) değişken olan cinsiyetteki referans değerler dikkate alındığında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek düzeyde soyutlanmışlık yaşadığı söylenebilir. Anlamsızlığın yordanmasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde modelin anlamlı olduğu $F(4, 741) = 16.688, p < .05$, öğrencilerin anlamsızlık düzeylerindeki varyansın yaklaşık %8'inin ($R^2=.083$) modelle açıklanabildiği görülmüştür. Tüm yordayıcı değişkenlerin; cinsiyet ($\beta= .11$), bölüm seçme kararı ($\beta= .114$), akademik performans ($\beta= -.152$) ve akademik öz-yeterliğin ($\beta= -.121$) modele katkısı anlamlı bulunmuştur. Ayrıca kukla (dummy) değişkenlerdeki referans değerler dikkate alındığında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden, bölümü çevrenin etkisiyle seçenlerin kendi isteğiyle seçenlerden daha yüksek düzeyde anlamsızlık yaşadıkları söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancılaşma toplumsal, bireysel düzeyde olumsuz deneyimleri açıklamada temel bir argüman olarak kullanılırken 1980'lerin başından itibaren yabancılaşma teorisine ilgi azalmıştır. Ancak modern toplumda bireyselleşme, işyerinin yeniden yapılandırılması, yaşamın birçok yönünün derinleşmesi ve eşitsizliğin artmasıyla birlikte yabancılaşma teorisi tekrar hatırlanmaya başlamıştır (Yuill, 2011). Yabancılaşmanın görüldüğü yapıların başında da eğitim kurumları özellikle de üniversiteler gelmektedir. Nitekim Şimşek ve Akdemir'e (2015) göre üniversite gençliği, sosyal uyum güçlükleri yaşamakta, toplumsal norm ve kurallara uyum ve uyumsuzluk arasında gidip gelmekte ve aynı zamanda yeni bir takım kural ve kuralsızlıkların, ideallerin arayışı içinde olabilmektedir. Ayrıca yabancılaşma yaşayan üniversite öğrencileri sosyalleşmede kişisel ve mesleki gelişimlerinde sorunlar yaşamakta, eğitimini yarıda bırakabilmektedir. Bu kapsamda

öğrencilerin üniversiteye yabancılaşmalarını etkileyen faktörleri belirlemek önem kazanmaktadır. Araştırmada cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik öz-yeterlik ve akademik performans mikro düzeyde üniversite öğrencilerinin yabancılaşmalarını etkileyen faktörler olarak ele alınmıştır.

Araştırma sonucunda cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik öz-yeterlik ve akademik performansın birlikte öğrencilerinin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık boyutlarında yabancılaşmalarını anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Cinsiyet ve akademik öz-yeterliğin tüm alt boyutlarda, bölüm seçme kararının güçsüzlük ve anlamsızlık boyutunda, akademik performansın ise kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık boyutlarında modellere katkısının anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada cinsiyetin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık boyutlarında yabancılaşmayı anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Okul örgütlerinde yapılan araştırmalarda da genel olarak erkeklerin kızlara göre daha çok yabancılaşma yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çağlar, 2013; Şimşek ve Akdemir, 2015; Kaya ve Tümkaya, 2017). Çağlar (2013) bu farklılığı kız öğrencilerin sosyal rolleri ve düşük beklenti düzeyleriyle açıklanabileceğini ifade etmiştir. Mevcut sonuçla örtüşmeyen araştırma sonuçları da vardır. Çelik ve Babaoğlu (2017) ise üniversite öğrencilerinin yabancılaşması üzerine yaptığı araştırmada öğrencilerin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık düzeylerinin cinsiyete göre fark göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar bu sonucu yabancılaşmanın cinsiyet faktöründen çok, kurumsal uygulamalar ve kültür yapısına göre değişkenlik göstereceği şeklinde yorumlamışlardır. Farklı ülkelerde ve okul kademelerinde yapılan araştırmalarda da genel olarak erkeklerin daha çok yabancılaşma yaşadığı belirlenmiştir (Atnafu, 2012; Brown vd., 2013; Morinaj ve Hascher, 2019). Türk toplumunda okumanın kız öğrenciler için bir çıkış notası olduğu, bu durumun kız öğrencilerin yabancılaşmasını azaltacağı söylenebilir. Türk toplumunda erkek öğrencilere ise iş bulma, meslek edinme ve para kazanma için toplumsal bir rol biçildiği, bu rolün erkek öğrencilerde gelecek kaygısına sebep olacağı ve yabancılaşmaya yol açabileceği ifade edilebilir. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde cinsiyetin üniversite öğrencilerinin yabancılaşmalarını yordayan önemli bir değişken olduğu, erkek öğrencilerin yabancılaşma eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda bölüm seçme kararının üniversite öğrencilerinin anlamsızlık ve güçsüzlük boyutlarında yabancılaşmalarını anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak soyutlanmışlık ve kuralsızlık boyutlarında bölüm seçme kararının öğrenci yabancılaşmasında anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. İlgili araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Ataş ve Ayık, 2013; Şimşek ve Akdemir, 2015). Boyacı vd. (2016) ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin meslek tercihleri üzerine yaptığı araştırmada; öğrencilerin kişisel ilgi ve yeteneklerinden çok iş bulma olanaklarına, sınav puanlarına, mesleğin maddi olanaklarına ve saygınlığına göre tercihte buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Case'nin (2007) kimya mühendisliğinde okuyan öğrencilerin yabancılaşmaları üzerinde yaptığı araştırmada ise, kariyer planında kimya mühendisliği olan öğrencilerin daha az yabancılaştıkları, ancak kariyerleriyle ilgili kararsızlık yaşayan öğrencilerin daha çok yabancılaşma yaşadığı belirlenmiştir. Bölüm seçme kararı öğrencilerin süreçte motivasyonlarını etkileyebilecek bir değişkendir. Nitekim ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendi kararıyla bölüm tercihinde bulunanların içsel motivasyonlarının, çevresel etmenlerle tercihte bulunanların dışsal motivasyonlarının yüksek olacağı söylenebilir. Bugün için birçok üniversite mezununun iş bulmakta zorlandığı, mesleklerin ve bölümlerin geleceğinin belirsiz olduğu düşünüldüğünde dışsal motivasyon kaynaklarının anlamsız hale geldiği ifade edilebilir. Nitekim Seeman (1959) anlamsızlığı birey açısından gelecekteki sonuçlar hakkında belirsizlikle, güçsüzlüğü ise davranışların sonuçlarını etkilemede düşük beklenti ile karakterize etmektedir. Ayrıca anlamsızlık ve güçsüzlük yabancılaşmanın psikolojik boyutuyla, soyutlanmışlık ve kuralsızlık ise sosyal boyutuyla ilgilidir. Dolayısıyla soyutlanmışlık ve kuralsızlık boyutlarında yabancılaşma da bölüm tercihlerinden çok sosyal etkileşimlerin daha etkili olacağı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuç da akademik öz-yeterlik algısının yabancılaşmanın tüm boyutlarını negatif yönde anlamlı şekilde yordamasıdır. Lewis (2009) ve Polat, Dikmen ve Asul (2015) tarafından yapılan araştırmada da akademik öz-yeterlik algısı yüksek öğrencilerin daha az yabancılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Akademik öz-yeterlik algısı öğrencilerin okul görevleriyle ilgili başarı ve performanslarına ilişkin inançlarıdır. Öz-yeterlik algısı yüksek öğrenciler zorlu koşullarda daha yüksek performans gösterme eğilimindedirler. Bandura'ya (2006) göre öz-yeterlik çevresel fırsatların ve engellerin nasıl algılanacağını belirler. Bu yüzden Bandura özellikle düşük öz-yeterliğe sahip insanların problemleri ve engelleri büyütme, kusurlarını sürdürme eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır. Dolayısıyla akademik öz-yeterliği yüksek öğrencilerin olumsuz bir fenomen olan yabancılaşmayı daha az deneyimleyeceği söylenebilir. Nitekim güçsüzlük başarıya ilişkin düşük beklentiye ifade ederken (Mau, 1992), öz-yeterlik zorlu koşulların üstesinden gelmek için yeteneklere olan inancı ifade etmektedir. Yabancılaşma yaşayan bireyler kaderci bir anlayış ile olayların sonuçlarını dışsal faktörlere yükleme eğilimindedir. Nitekim Kandemir (2014) tarafından yapılan araştırmada akademik öz-yeterlik algısı bireylerin başarı ya da başarısızlığa yönelik yükleme stillerini etkilediği belirlenmiştir. Sonuç olarak akademik öz-yeterliğin yabancılaşmayı etkileyen önemli bir değişken olduğu söylenebilir.

Son olarak akademik performansın yabancılaşmanın güçsüzlük ve kuralsızlık boyutunu yordamada anlamlı etkisinin olmadığı ancak soyutlanmışlık ve anlamsızlık boyutunda ise yabancılaşmayı anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Kaya ve Tümkaya (2017) ve Johnson (2005) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Murdock' a (1999) göre başarısızlık gibi tekrarlanan olumsuz deneyimler yabancılaşmaya yol açmaktadır. Yabancılaşma, bireylerin kendilerini onlara dayatılan varoluş ile özdeşleştirmeleri ve onda kendi gelişim ve doyumlarını bulmalarıdır (Marcuse, 1997'den akt. Tekin, 2014). Günümüz toplumunda rekabet, diploma ve derece, bilgi ve beceri kazanmanın önüne geçmiştir. Üniversite öğrencileri için de ilgili alanlarında gelişimleri yerine akademik sistemde başarılı olmak, diploma sahibi olmak ve diğerlerine göre başarılı olmak doyum kaynağı olabilmektedir. Dolayısıyla düşük akademik performans durumunda dışsal doyuma ulaşmayan bireyin yabancılaşacağı söylenebilir. Illich'e göre üniversite sistemi de diğer eğitim kademelerinin devamı niteliğindedir. Ona göre yükseköğretim kurumlarında da müfredat çerçevesinde öğrenciler öğretilmeye alıştırmaya devam eder (Akt. Durakoğlu ve Zabun, 2017). Öğrenciler zor problemler karşısında eleştirel düşünmek yerine akademik başarıya yönlendirilir (Osin, 2017). Mann'a (2001) göre sınavlar öğrencileri belirli bir başarı ve uzmanlık hiyerarşisine yerleştiren faaliyetlerdir. Bu tür uygulamalar, öğrencileri kıyaslamaya yol açar ki böyle bir deneyim özellikle başarısızlıkla bağlantılı olduğu zaman, yabancılaşmaya yol açar. Sonuç olarak sistem öğrencilerin akademik performansa odaklanmasına sebep olmaktadır. Ancak kendine akademik başarıyı amaç edinen öğrencilerin başarısızlık durumunda yabancılaşma yaşayacağı söylenebilir.

Sonuç olarak cinsiyet, bölüm seçme kararı, akademik performansın ve akademik öz-yeterlik algısının yabancılaşmanın farklı boyutları üzerinde anlamlı etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Cinsiyet üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerini etkileyen önemli bir faktördür. Bu kapsamda özellikle erkek öğrencilerin neden daha çok yabancılaştığı üzerine derinlemesine nitel araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.
- Üniversite adaylarına mesleki rehberlik yapılırken mesleklerin gelirin, statüsüne değil öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine odaklanılmalıdır. Ayrıca öğrencilerin yanlış bölüm tercihi her zaman olasıdır. Bu kapsamda bölümler arasında yatay geçişler, yandal veya çift anadal program olanakları artırılabilir.
- Üniversitede ders değerlendirmeleri öğrencilerin becerilerini ölçmekten çok bilgilerini ölçmeye yönelik yapılmakta ve bu da sadece diğerlerine göre başarı düzeyini ifade etmektedir. Bu kapsamda üniversitelerde beceri ve yeterlik odaklı değerlendirme sistemleri uygulanabilir.
- Günümüzde eğitim ve mesleki gelişim disiplinler arası bir nitelik kazandığından üniversite öğrencilerinin farklı alanlarda (yabancı dil, spor, kültür vb.) gelişimine imkan sağlamak öz-yeterlik algılarına katkı sağlayabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Anderson, B. D. (1973). School bureaucratization and alienation from high school. *Sociology of Education*, 315-334.
- Ataş, Ö. (2012). *Öğretmen adaylarının okula yabancılaşma düzeyleri ve kurumsal itibar algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ataş, Ö., ve Ayık, A. (2013). Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 103-122.
- Atik, S. (2016). *Akademik başarının yordayıcıları olarak öğretmene güven, okula karşı tutum, okula yabancılaşma ve okul tükenmişliği* (Yayınlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Atnafu, M. (2012). Motivation, social support, alienation from the school and their impact on students' achievement in mathematics: The case of tenth grade students. *Ethiopian Journal of Education and Sciences*, 8(1), 53-74.
- Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of social and clinical psychology*, 4(3), 359-373.
- Bandura, A. (2006). Toward a psychology of human agency. *Perspectives on Psychological science*, 1(2), 164-180.
- Boyacı, A., Karacabey, M. F., ve Bozkuş, K. (2016). Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin meslek yönelimini ve yükseköğretim kurumlarının seçimini etkileyen faktörler. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(3), 67-77.
- Boz, A. (2019). Öğretim elemanlarının istenmeyen davranışları ile öğrenci yabancılaşması arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-26. doi: 10.9779/pauefd.532232.
- Brown, M. R., Higgins, K., & Paulsen, K. (2003). Adolescent alienation: What is it and what can educators do about it?. *Intervention in School and Clinic*, 39(1), 3-9.
- Case, J. (2007). Alienation and engagement: Exploring students' experiences of studying engineering. *Teaching in Higher Education*, 12(1), 119-133.
- Çağlar, Ç. (2012). Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği'nin (ÖYÖ) geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 195-205.
- Çağlar, Ç. (2013). The relationship between the levels of alienation of the education faculty students and their attitudes towards the teaching profession. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(3), 1507-1513.
- Çelik, E., ve Babaoğlu, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeyi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 405-427.
- Doğan, İ. (2004). *Sosyoloji kavramlar ve sorunlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Durakoğlu, A., ve Zabun, B. (2018). Ivan Illich'in yabancılaşma anlayışı bağlamında modern üniversite eleştirisi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 441-457.
- Erimez, C., ve Gizir, S. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültelerine yabancılaşmalarının rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 13-26.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (Third Edition). California: Sage.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw Hall.
- Giroux, H. A. (2014). *Neoliberalism's war on higher education*. Haymarket Books.
- Hascher, T., & Hadjar, A. (2018). School alienation—Theoretical approaches and educational research. *Educational Research*, 60(2), 171-188.
- Hoy, W. K. (1972). Dimensions of student alienation and characteristics of public high schools. *Interchange*, 3(4), 38-52.
- Johnson, G. M. (2005.) Student alienation, academic achievement, and WebCt use. *Educational Technology and Society*, 8(2), 179-189.
- Kaçire, I. (2016). The impact of the university students' level of alienation on their perception of general satisfaction. *International Journal of Higher Education*, 5(1), 38-46.
- Kaya, F., ve Tümkaya, S. (2017). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin başarı yönelimi, kendini engelleme davranışları ve demografik özelliklerinin okula yabancılaşmayı yordama düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 747-771.
- Lewis, J. (2009). *Social alienation, self-efficacy, and career goals as related to the academic performance of college sophomores*. Unpublished doctoral dissertation, Marywood University, USA.
- Mann, S. J. (2001). Alternative perspectives on the student experience: Alienation and engagement. *Studies in higher education*, 26(1), 7-19.
- Mau, R. Y. (1992). The validity and devolution of a concept: student alienation. *Adolescence*, 27, 731-741.

- MEB. (2018). Milli Eğitim Bakanlığının 19/12/2018 tarih ve 99074258-610-E.94 sayılı yazısı. 1 Kasım 2019 tarihinde : <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/7/7-1666sgc.pdf> adresinden erişildi.
- Morinaj, J., Scharf, J., Grecu, A. L., Hadjar, A., Hascher, T., & Marcin, K. (2017). School alienation: A construct validation study. *Frontline Learning Research*, 5(2), 36-59.
- Morinaj, J., & Hascher, T. (2019). School alienation and student well-being: a cross-lagged longitudinal analysis. *European Journal of Psychology of Education*, 34(2), 273-294.
- Morinaj, J., Marcin, K., & Hascher, T. (2019). School alienation and its association with student learning and social behavior in challenging times. In *Motivation in Education at a Time of Global Change: Theory, Research, and Implications for Practice* (pp. 205-224). Emerald Publishing Limited.
- Murdock, T. B. (1999). The social context of risk: Status and motivational predictors of alienation in middle school. *Journal of Educational Psychology*, 91, 62-75.
- Newmann, F. (1981). Reducing student alienation in high schools: Implications of theory. *Harvard Educational Review*, 51(4), 546-564.
- Osin, E. N. (2017). The category of alienation in educational psychology: Its history and prospects. *Russian Education & Society*, 59(5-6), 256-273.
- Özbudun, S., Markus, G., ve Demirer, T. (2008). *Yabancılaşma ve*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Polat, M., Dilekmen, M., ve Yasul, A. F. (2015). Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma ve akademik öz-yeterlik: Bir chaid analizi incelemesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (4), 214-232.
- Ray, J. J., & Sutton, A. J. (1972). Alienation in an Australian university. *Journal of Social Psychology*, 86(2), 319-320.
- Seeman, M. (1959). On the meaning of alienation. *American Sociological Review* 24 (6), 783-791.
- Seeman, M. (1983). Alienation motifs in contemporary theorizing: The hidden continuity of the classic themes. *Social Psychology Quarterly*, 46(3), 171-184.
- Shiel, G., & Cartwright, F. (2015). *Analyzing data from a national assessment of educational achievement* (Volume 4). Washington: International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Sidorkin, A. M. (2004). In the event of learning: Alienation and participative thinking in education. *Educational Theory*, 54 (3), 251-262.
- Şimşek, H., ve Katıtaş, S. (2014). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okula yabancılaşmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15 (1), 81-99.
- Şimşek, H., ve Akdemir, Ö. A. (2015). Üniversite öğrencilerinde okula yabancılaşma. *Current Research in Education*, 1(1), 1-12.
- Tekin, F. (2014). Peter L. Berger'in yabancılaşma anlayışı: Diyalektik bilincin kaybı. *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 4(2), 29-48.
- Tezcan, M. (1985). Gençlik ve yabancılaşma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18(1), 121-127.
- Yılmaz, M., Gürçay, D., ve Ekici, G. (2007). Akademik Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 253-259.
- Yılmaz, S., ve Sarpkaya, P. (2009). Eğitim örgütlerinde yabancılaşma ve yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 314-333.
- Yuill, C. (2011). Forgetting and remembering alienation theory. *History of the Human Sciences*, 24(2), 103-119.

İletişim/Correspondence

Dr. Öğr. Gör. Osman Tayyar ÇELİK
otayyar44@gmail.com